

A disszenzus mint a filozófia megoldhatatlan problémája

Zajác Bence
MA-hallgató (PPKE BTK),
zajacz.bence@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.54310/Elpis.2024.2.13>

Tőzsér János 2023. *The Failure of Philosophical Knowledge: Why Philosophers Are Not Entitled to their Beliefs*. London: Bloomsbury Academic. 234 oldal, £85.00.

Nehéz olyan filozófiai problémát találni, mellyel minden filozófusnak szükségképpen foglalkoznia kell, akármit is kutat. Elképzelhető, hogy egyetlen filozófiai probléma sem ilyen. Van azonban néhány jelölt, melyek közül talán a legesélyesebb az a szkeptikus felvetés, mely egyenesen arra kérdez rá, hogy a filozófia módszerei alkalmasak-e igazságok megtalálására vagy bizonyítására. A filozófiai megismerés lehetőségeit többféleképpen is meg lehet kérdőjelezni, egyik legnépszerűbb módja ennek a filozófusok között szűnni nem akaró vitára való hivatkozás.¹ Ezt a módszert választja az itt tárgyalt, angol nyelven megjelent könyvében Tőzsér János, aki a disszenzus témájával már 2013-óta foglalkozik. Mivel Tőzsér projektje viszonylag nagy múltra tekint vissza, a kritika során arra helyezem a hangsúlyt, hogy mi *változott* a korábbi publikációkhoz képest.

Az *igazság pillanatai* című 2018-as könyvében, az akkor még „telivér” szkeptikus Tőzsér mellett érvelt, hogy minden valódi filozófia episztemikus vállalkozás.² Ezt követően azt tárgyalta, hogy mint ilyen miért vallott kudarcot. A kudarc bizonyítéka a disszenzus, a filozófusok közötti permanens nézetkülönbség volt. 2018-ban Tőzsér szkeptikus érvelési stratégiája az volt, hogy egy elfogulatlan szemlélő külső nézőpontjából bizonyította a filozófia alkalmatlanságát. A külső perspektívára azért volt szüksége, hogy ne kerüljön önellentmondásba, hiszen ha érvelése filozófiai megfontolásokat is tartalmazna, akkor szkeptikus álláspontjából kifolyólag ezeket sem gondolhatná megbízhatónak.

Az *igazság pillanatai*-ban tehát úgy próbálta megfogalmazni a disszenzusból vett érvet, miszerint a filozófusoknak fel kell függeszteniük hiteiket, hogy közben elkerüli az öncáfolást.³ Ez az érv kétségkívül egy indukcióra alapoz: 2500 évig nem sikerült a filozófusoknak meggyőznie egymást, tehát ez ezután sem fog sikerülni. Tőzsér úgy gondolta, hogy az indukciós bázis elég erős ahhoz, hogy az érv önmagában is meggyőző legyen.⁴

1 Francis 2018, Machuca 2015.

2 Tőzsér 2018, 33.

3 Az érv két korábbi verziója: Tőzsér 2013a, 169; Tőzsér 2013b, 142–43. Érdekeség, hogy az utóbbi szövegben Tőzsér a disszenzusból vett érvet még úgy kezeli, mint ami egyértelműen filozófiai teljesítmény.

4 Tőzsér 2018, 174.

Ennek ellenére *Az igazság pillanatai* következő fejezetében egy *a priori*, deduktív érvt is megpróbált kidolgozni, annak bizonyítására, hogy a filozófiai megismerés szükségképpen kudarcra van ítélve. Az érv alapján egy filozófiai probléma egymással inkonzisztens, ugyanakkor episztemikusan hasonlóan vonzó proposíciók halmaza. Mivel a proposíciók közül nem tudjuk megtalálni a hamisakat, a disszenzus elkerülhetetlen.

Az igazság pillanataira rengeteg válasz érkezett, ezek jó része megtalálható a Bernáth László és Kocsis László szerkesztette *Az igazság pillanatai?* című 2021-es kötetben.⁵ Az itt olvasható nagy mennyiségű kritika többnyire jogosnak bizonyult, tekintve maga Tözsér is elismerte, hogy helytelenül járt el könyvének több pontján. Ezeket az őszinte beismeréseket a „Két év »távlatából«” című választanulmányában olvashatjuk, a 2021-es kötet végén. Tözsér már itt jelzi, hogy egy másik könyvvel fog előállni a témában, amelyben kiigazítja majd a hibáit. Ez a könyv volna a *The Failure of Philosophical Knowledge*. Tözsér szerint korábbi könyvének fő hibái a következők: (I.) nincs tisztázva, hogy pontosan mi is az az episztemikus vállalkozás, aminek a sikertelenségéről beszélünk; (II.) a szkeptikus álláspont alternatívái nincsenek korrekt módon bemutatva és mérlegelve; (III.) nem fogadható el, hogy a szkeptikus érv egy elfogulatlan szemlélő külső perspektívájából van megfogalmazva; (IV.) téves elköteleződés a szkepticizmus mellett.⁶ A következőkben ezen pontok mentén vizsgálom az angol nyelvű könyvet Tözsér újításaira helyezvén a hangsúlyt, annál is inkább, mivel maga a szöveg is tematikusan hasonlóan épül fel.⁷

I. Az episztemikus vállalkozás

*Az igazság pillanatai*hoz hasonlóan a *The Failure of Philosophical Knowledge* is episztemikus vállalkozásként mutatja be a filozófiát, tehát kritikusainak Tözsért nem sikerült meggyőzniük arról, hogy a filozófiáról nem érdemes kizárólag episztemikus vállalkozásként gondolkozni. Mindössze annyi történt, hogy megengedőbb lett, és egyértelművé teszi, hogy vannak filozófusok, akiknek a munkássága nem határozható meg egy episztemikus vállalkozás részeként. (12) Emiatt rájuk nem is feltétlenül vonatkoznak a szkeptikus ellenvetések.

Ebben a szövegben Tözsér egy többé-kevésbé jól körülhatárolható hagyományról beszél, melyhez a filozófusok többsége csatlakozott. (11) Ezen hagyomány követői kétségkívül egy episztemikus vállalkozás részesei voltak, mert szubsztantív igazságokat akartak megfogalmazni a valóságról, méghozzá úgy, hogy meggyőző módon igazolják

⁵ Bernáth-Kocsis 2021.

⁶ Tözsér 2021, 421.

⁷ A könyv három fejezetből áll. Tözsér az első fejezetben bemutatja a filozófia mint episztemikus vállalkozás sikertelenségét. A másodikban a lehetséges metafilozófiai attitűdöket, amelyekkel erre a sikertelenségre válaszolni lehet. Végül a harmadikban megállapítja, hogy egyik lehetőség sem megfelelő, és hogy apóriába jutottunk a disszenzus problémája kapcsán.

őket. A történelem nagy filozófusainak meghatározó része úgy gondolta, hogy elmélete abszolút értelemben igaz, és érvelése kényszerítő erejű. Tözsér sok példával szemléltetve tárgyalja a különböző filozófiai módszereket, melyek az abszolút igazság megtalálására irányultak, hogy igazolja a filozófia „episztemikus vállalkozás” jellegét.

Összegezve elmondható, hogy világos mit ért Tözsér episztemikus vállalkozáson. Sokan valószínűleg valami ilyesmire gondoltunk a 2018-as könyve olvasása során is. És az újabb kifejtés ellenére továbbra is ugyanazok a kérdések merülhetnek fel bennünk, mivel elképzelhető, a filozófia azok esetében sem *csak* episztemikus vállalkozás, akik szubsztantív igazságokat akartak kimondani és bizonyítani. Ha úgy gondoljuk, hogy a filozófiának nem a tudáskeresés az első és legfontosabb feladata, vagy hogy nem ez az egyetlen feladata, akkor minden bizonnyal az új könyv sem fog kielégítő képet nyújtani a filozófiáról.

II. Metafilozófiai attitűdök

2018-ban a szkeptikus álláspont alternatívái nem kaptak elegendő figyelmet – ismerte el Tözsér „két év távlatából”. Mélyrehatóan nem vizsgálta meg őket, csupán annyira jutott velük kapcsolatban, hogy képviselőik vagy episztemikus vakságban, vagy episztemikus skizofréniában szenvednek. 2023-ban Tözsér nagyobb óvatossággal közelíti meg ezeket az úgynevezett metafilozófiai attitűdöket. A szkepszissel együtt négy lehetőséget különböztet meg, amiket egy filozófus választhat a filozófiát kísérő permanens disszenzussal szembeállítva. Az új könyv javarészt ennek a négy metafilozófiai attitűdnek a bemutatásáról és megfontolásáról szól.

Az első lehetőség a (Wittgenstein-féle) terapeutikus filozófia attitűdje. A wittgensteini álláspont szerint a filozófia sikertelenségének felismerését követően a filozófiai problémák értelmetlenségét látjuk be. Azért nem sikerült megoldani a filozófiai problémákat, mert a filozófiai kérdésekre eleve lehetetlen jó választ adni. A filozófusok ugyanis egyfajta nyelvi „látszatteremtő” mechanizmus áldozatai, amely arra kényszeríti őket, hogy a nagy filozófiai kérdések mögé értelmet lássanak, miközben azok csak nyelvi félreértések. A „terápia” tehát a filozófusokat célozza, akik szenvedést okoznak saját maguknak az értelmetlen kérdések feszegetésével. Ha úgy állnánk hozzá a filozófiai problémákhoz, hogy azok értelmetlenek, akkor természetesen nem megoldani akarnánk őket, hanem Wittgensteint követve eliminálni. (82)

A második metafilozófiai lehetőség Tözsér olvasatában nem igazán vet számot a véleménykülönbség problémájának súlyával. Ezen attitűd képviselői szerint nem az a baj a filozófiával, hogy nincsenek elég meggyőző bizonyítékaink egyik elmélet mellett sem, hanem hogy a legtöbb filozófus elsiklik ezek mellett, és nem látja be az igazságot. Nyilván, aki ezt gondolja, az azt is gondolja, hogy saját érvei azok, amelyek kellő bizonyossággal támasztják alá az igaz álláspontot. Ennek megfelelően azt is állítania kell, hogy az ő

elmélete az egyedüli, ami racionálisan elfogadható. A túlzott magabiztosság miatt ezt az attitűdöt nevezi el Tözsér némi iróniával *I'm the only one* attitűdnek. (99)

A harmadik opció az ekvilibrizmus. Ezt az attitűdöt az különbözteti meg a többitől, hogy nem vár kényszerítő bizonyítást a filozófiától, és ezzel tulajdonképpen el is határolja magát az episztemikus hagyomány eredeti ambíciójától. (119) A kényszerítő erejű bizonyítás azért nem követelmény, mert a konszenzus maga sem feltétele a filozófia sikerének. A filozófusnak nem az a célja, hogy minden szakértő által elfogadott abszolút igazságot ragadjon meg, hanem valami ennél sokkal szerényebb: hogy tételeit egy koherens rendszerbe rendezze, majd ezt a rendszert viták során megvédi az ellenvetésektől és érvekkel támassza alá. Ezt a tevékenységet művelhetjük saját prefilozófiai meggyőződéseinkkel, azok harmonikus egyensúlyba rendezésével (ilyenkor Tözsér szerint *human-faced* ekvilibrizmust képviselünk), illetve egy számunkra indifferens elmélettel, amit mint munkahipotézis fogadunk el (ezt nevezi Tözsér *no belief, no cry* ekvilibrizmusnak). Az első esetben meg akarjuk védeni saját világmépünket, azt akarjuk elérni, hogy racionálisan, igazoltan hihessünk a disszenzus ellenére is. A második esetben azt tartjuk fontosnak, hogy bővítsük a logikai teret és érveket konstruáljunk, vitázzunk, ezeket a tevékenységeket önmagukban célnak tartva anélkül, hogy komolyan hinnénk az éppen elfogadott tételeink igazságában. Itt valószínűleg még kevésbé probléma, hogy nincs kialakulóban konszenzus, hiszen ez a verzió még inkább eltávolodott az episztemikus vállalkozás eredeti céljától.

Az utolsó lehetséges metafilozófiai attitűd a disszenzussal szemben az, amit Tözsér 2018-ban és az azt megelőző öt évben nyíltan képviselt, tehát a metaszekepszis (korábban csak mint szekepszis szerepelt). A Tözsér számára kiemelten fontos disszenzusból vett érv ez alkalommal új formát ölt, de a változtatásoktól itt eltekinthetünk. Az érv lényege, hogy a disszenzus empirikus tényéből először arra következtetünk, hogy a filozófusok nem hihetnek racionálisan az elméleteikben, másodszor arra, hogy a filozófusoknak episztemikus kötelességük feladni a hiteiket. (166–67)

Bemutatásuk után Tözsér mind a négy metafilozófiai attitűdöt elutasítja, és kifejti, hogy miért nem tartja egyiket sem elfogadhatónak. Az első, wittgensteini attitűddel és a hozzá tartozó filozófiai meggyőzésekkel szemben Tözsérnek három erős ellenvetése van: először is, öncáfolónak tekinti (90); másodszor implauzibilisnek tartja, hogy a filozófusok egy súlyos önbecsapás áldozatai legyenek, ha értelmesnek találják a filozófiát, ugyanis a filozófiai problémák premisszáiról nehezen képzelhető el, hogy értelmetlenek volnának (92); harmadszor nincs elég motivációnk ezt az utat választani, ugyanis ha csak fel akarunk hagyni a filozófiai törekvéseinkkel, sokkal könnyebben adódik az az út, hogy a filozófiát értelmesnek, de megoldhatatlannak tartjuk, minthogy egyenesen értelmetlennek kiáltjuk ki. (95)

Az *I am the only one* attitűd felvételétől szintén óva int minket Tözsér. Ezzel ugyanis az a nyilvánvaló probléma, hogy egy filozófiai vita során nem tekintenénk megfelelő

érvelésnek, ha valaki privát evidenciáira vagy kitűntetett nézőpontjára hivatkozna. Aki így próbálna érvelni, azt azzal vádolnánk, hogy annyi önreflexióra sem képes, hogy saját elméletét egynek lássa a sok közül. Tőzsér előző könyvében kimondott ítélete továbbra is érvényes: ezek a filozófusok episztemikus vakságban szenvednek. (114) Miközben amellet érvelnek, hogy vitapartnereik valamit nem vesznek észre, és hogy hiányzik nekik valami fontos dolog az igazság felismeréséhez, éppen ők azok, akiknek hiányzik valami, mégpedig az önreflexió.

Térjünk rá az ekvilibrizmus két fajtájára és azok nehézségeire. A *human-faced* verzió képviselője saját előzetes filozófiai meggyőződéseiben szeretne hinni, annak ellenére, hogy tudja és el is ismeri: nincs kitűntet episztemikus helyzetben. Ebből az következik, hogy hite egy adott proposícióban végső soron a véletlenül múlik, hiszen esetleges, hogy számára milyen filozófia tűnik jobbnak. Vitapartnerei és közte semmilyen episztemikus hierarchia nem állítható föl, hiszen csak nem episztemikus különbségek vannak közöttük, például az előítéleteik vagy a környezetük. Az ekvilibrista szerint ő joggal hihet a filozófiájában, azonban végső soron nem tud igazán felelősséget vállalni érte, mert állásfoglalását bevallottan nem kizárólag racionális megfontolások eredményezték. Tőzsér szerint ez szükségképpen bizonytalanságot fog szülni egy filozófusban, ami hosszútávon elviselhetetlen kognitív állapothoz vezet, melyet Tőzsér itt is episztemikus skizofréniaként diagnosztizál. (142) *A no belief, no cry* ekvilibrizmus egy disztópikus képet tár elénk, melyben a filozófia intellektuális játékká alacsonyodik le. (153–54) Egy ilyen disztópiában nem számítanak a személyes meggyőződéseink, bármilyen filozófiai álláspontot elfogadhatunk, és dolgozhatunk vele valódi tét és felelősségvállalás nélkül.

A negyedik, metaszkeptikus attitűd kritikája egyszersmind Tőzsér 2021-ben megfogalmazott (a munka elején pontokba szedett) önkritikájának III. és IV. eleméhez vezet minket.

III. A külső perspektíva és az öncáfolás

Tőzsér 2021-ben lemondott arról a stratégiáról, hogy az öncáfolás elkerülése érdekében a metaszkeptikus álláspont mellett egy elfogulatlan szemlélő perspektívájából érveljen, ahogyan azt *Az igazság pillanataiban* tette. Kritikusai meggyőzték arról, hogy lehetetlen nem öncáfoló módon érvelni a metaszkepszis mellett.⁸ Legújabb könyvében sem tartja ezt lehetségesnek, ugyanis a szkeptikusnak szükségképpen el kell fogadnia bizonyos filozófiai premisszákat, hogy bizonyíthassa: a filozófusoknak vannak episztemikus kötelességeik, melyek alapján fel kell adniuk a filozófiai hiteiket. (181–82) Tehát ha a szkeptikus szerint minden filozófiai érv elvetendő, akkor a saját érvét is elvetendőnek tartja.

⁸ Tőzsér 2021. 430.

IV. A szkepszis elutasítása és az új konklúzió

Tőzsér 2021-ben azt is megígérte, hogy felhagy a szkepszissel. Az öncáfolás problémáján túl egyéb okai is voltak erre. Például az, hogy a szkeptikus filozófusok „erényei” már nem tűntek neki annyira tiszteletre méltónak és követendőnek. 2018-ban még egyenesen hősöknek nyilvánította a szkeptikusokat,⁹ ehhez képest a szkepszis mostanra elvesztette a vonzerejét. Annak érdekében ugyanis, hogy valaki nyugodt szívvel szélnek tudja eresztani a filozófiai hiteit, egy olyan állapotot kell elérnie, amelyben tulajdonképpen nem is érdeklik a filozófiai kérdésekre adható válaszok. (201) Ez önmagában nem lenne probléma, azonban Tőzsér 2023-ban már azt állítja, hogy „égető” szükségletünk néhány, számunkra fontos filozófiai probléma kapcsán állást foglalni. (200) Nyilván, a szkeptikus is korábban ilyen szükséglet hatására kezdett el filozofálni. Tőzsér szemében tehát a szkeptikusok hősök reményvesztett emberekké váltak, akik intellektuális apátiába sülyedtek. (202) Feltehetőleg, ez az állapot sem sokkal vonzóbb, mint az episztemikus skizofrénia vagy éppen a vakság.

Tőzsér már morális szempontból is támadhatónak látja a metaszeptikust, amikor az a metafilozófia szintjén az *I am the only one* attitűd képviselőjévé válik. A szkeptikus saját attitűdjét jobbnak találja, mint bármelyik másik metafilozófiai attitűdöt, és ennek következtében kitüntetett episztemikus státuszt tulajdonít magának, ami ezen a szinten éppúgy elfogadhatatlan lépés, mint amikor a filozófia szokásos problémáiról gondolkodunk. (199) Ezen túl már az is problémásnak tűnik a metaszeptikus számára, hogy az az indukciós bázis, melyre a disszenzusból vett érv alapoz, nem kellően erős. (204) Az új könyvben már valódi lehetőségként van kezelve, hogy egyes filozófiai problémák idővel megoldódhatnak.

Tehát a *The Failure of Philosophical Knowledge*-ben már a metaszeptikus sem bizonyul jó megoldásnak. A könyv végkövetkeztetése és Tőzsér új álláspontja, ahogy az már 2021-ben is körvonalazódott így az, hogy apóriába sülyedünk, ha végig gondoljuk a metafilozófiai lehetőségeinket, ugyanis mindegyikről be fogjuk látni, hogy bizonyos szempontból vállalhatatlan. Melyik tehát a helyes metafilozófiai attitűd? A befejezésben azt olvashatjuk, hogy Tőzsér a korai Platón dialógusok végén találta magát, ahol minden jónak tűnő opciót megvizsgálva arra kellett jutnia, hogy nem tudja megválaszolni a kérdést. (211) Nem maradt más, mint hogy beletörődjünk, a metafilozófia egyik legnagyobb kérdése ugyanúgy ellenáll a végérvényes megfejtésnek, mint a filozófia többi nagy kérdése. A szöveg tehát bevallottan nem tud elfogadható választ adni a disszenzusra.

⁹ Tőzsér 2018. 345–49.

Összegzés

Azzal kapcsolatban, hogy Tözsér mennyire tartotta be a 2021-es ígéreteit, ambivalens érzéseink támadhatnak. Az új könyvében először is elismeri, hogy nem minden filozófia episztemikus vállalkozás, ugyanakkor látható, hogy szerinte továbbra is így érdemes gondolkodni a filozófiáról. Kétségtelen, a lehetséges metafilozófiai attitűdök kibontása során sokkal körültekintőbb – ez alkalommal jobban látjuk a választási lehetőségeinket, és ezek komolyabban vannak véve –, ugyanakkor azokhoz a szempontokhoz, amelyek alapján korábban elutasította a metaszkepszis alternatíváit, továbbra is ragaszkodik. A leglátványosabb változás, hogy már a metaszkepszist sem tartja elfogadhatónak, és ahogy ígérte, több szempontból kritizálja korábbi álláspontját. Azonban ez alkalommal sem jutottunk egy sokkal megnyugtatóbb konklúzióhoz: az aporia sem egy ideális állapot. Persze a helyesen művelt filozófia talán nem garanciája a kognitív békének és a felemelő befejezéseknek.

Van még egy igen jelentős változás az új könyvben, amely egyáltalán nem olyan transzparens, mint az eddig tárgyalt és várható újítások. Mint *Az igazság pillanatai* rövid összefoglalása során említettem, 2018-ban Tözsérnek még volt egy kényszerítő erejűnek szánt deduktív érve, mely azt volt hivatott bizonyítani, hogy a filozófiai problémák szükségképpen megoldhatatlanok.¹⁰ Ez az érv abból indult ki, hogy a filozófiai problémák egymásnak ellentmondó, ugyanakkor egyaránt vonzó proposíciók halmazai, a proposíciók közül pedig nem tudunk megnyugtatóan választani. Ez volt a bizonyítéka episztemikus felszereltségünk fogyatékosságának, és emiatt voltak megoldhatatlanok a filozófiai problémák. Ez a gondolatmenet egyértelműen meghatározó volt *Az igazság pillanatai*-ban (ez volt a majd száz oldalas negyedik fejezet lényegi mondanivalója), és erre is több ellenvetés érkezett, de Tözsér 2021-es választanulmányában nem reagál ezekre. Az új könyvében pedig már helyet sem kap önálló érvként, ugyanis fel sem merül a metaszkepszistről szóló fejezetben. Csupán mint „fogalmi keret” jelenik meg a filozófiai problémák bemutatásánál és értelmezésénél mindössze négy oldalban. (72–75) Ennek ellentmond, hogy Tözsér 2024-es, Bernáth László egyik kritikájára adott válaszában ismét úgy beszél az inkonzisztens proposícióhalmazokból vett megfontolásról, mint ami láthatóan alátámasztja a metaszkepszist.¹¹ Emiatt nem pontosan látom, hogy ennek a deduktív „érvnek” mekkora jelentősége van Tözsér gondolkodásában.

Úgy tűnik tehát, hogy minden egyes változtatás, ami a korábbi könyvhöz képest történt, további kérdésekhez vezetett. Ezzel együtt is meggyőzőbbnek hat az új koncepció, mint a magyar nyelvű könyv. Tözsér jól láttatja mind a négy lehetséges metafilozófiai attitűd nehézségeit, és ha nem is sikerült végérvényesen cáfolnia őket, képes arra, hogy

¹⁰ Tözsér 2018, 322–23.

¹¹ Bernáth 2024, Tözsér 2024.

elbizonytalanítson minket velük kapcsolatban. Számomra úgy tűnik, hogy az egyetlen kiút a szöveg végén látott aporiából az lenne, ha valahogy a könyvben bemutatott logikai tér kibővítésével próbálkoznánk és új, védhetőbb metafizikai attitűdöket keresnénk. Egy ilyen projekt kapcsán azonban nem lehetünk igazán optimisták, hiszen a disszenzus problémája kétségkívül továbbra is fennállna. Minden bizonnyal van és lesz is olyan általunk is elismert, velünk episztemikusan egyenrangú filozófus, akinek a perspektívájából vállalhatatlan az az attitűd, amit felvennénk a filozófiai hiteink kapcsán.

Bibliográfia

- Bernáth László – Kocsis László, szerk. 2021. *Az igazság pillanatai? Metafizikai válaszok a szkeptikus kihívásra*. Budapest: Kalligram.
- Bernáth László. 2024. „Response to The Failure of Philosophical Knowledge.” In *Syndicate*. [<https://syndicate.network/symposia/philosophy/the-failure-of-philosophical-knowledge/>] (2025.05.19.)
- Machuca, Diego. 2015. „Agrippan Pyrrhonism and the Challenge of Disagreement.” *Journal of Philosophical Research* 40: 23–39. DOI: <https://doi.org/10.5840/jpr2015102631>
- Frances, Bryan. 2018. „Scepticism and Disagreement.” In *Skepticism: From Antiquity to the Present*, szerk. Diego Machuca – Baron Reed, 581–91. New York: Bloomsbury.
- Tőzsér János. 2013a. „Hihetünk-e komolyan és őszintén filozófiai elméletekben?” *Magyar Filozófiai Szemle* 57/1: 159–72.
- Tőzsér János. 2013b. „Maradok szkeptikus, tisztelettel.” *Magyar Filozófiai Szemle* 57/2: 135–46.
- Tőzsér János. 2018. *Az igazság pillanatai*. Budapest: Kalligram.
- Tőzsér János. 2021. „Két év »távlatából«.” In *Az igazság pillanatai? Metafizikai válaszok a szkeptikus kihívásra*, szerk. Bernáth László – Kocsis László, 421–61. Budapest: Kalligram.
- Tőzsér János. 2024. „Pessimism and Hinge Beliefs.” In *Syndicate*. [<https://syndicate.network/symposia/philosophy/the-failure-of-philosophical-knowledge/>] (2025.05.19.)